

Ebeveyn Tutumları ve Çocuk Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğinin Aracı Rolü

The Mediating Role of Parental Perfectionism in the Relationship Between Parenting Styles and Child Behavior Problems

© Merve İnce¹, © Berna Akçınar¹, © Simay Yılmaz²

¹Işık Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Doktora Programı, İstanbul, Türkiye

Amaç: Bu çalışma, annelerin mükemmeliyetçiliğinin, annelerin ebeveynlik stilleri ile çocukların içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkide aracılık rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Örneklem, 3-6 yaş arası çocukları olan 271 anneden oluşmaktadır. Katılımcılardan sosyodemografik bilgi formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğini doldurmaları istenmiş ve veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmanın ana hipotezini test etmek için yapılan analiz bulgularına göre demokratik ebeveynlik, içselleştirme ($b=-0,117$, $p<0,05$) ve dışsallaştırma ($b=-0,076$, $p<0,05$) davranış problemlerini negatif yönde yordamıştır. Bu ilişkilerde annenin kendine yönelik mükemmeliyetçiliği (KYM) ve sosyal olarak belirlenen mükemmeliyetçilik (SBM) aracılık etmemiştir. Otoriter ebeveynlik, içselleştirme ($b=0,046$, $p<0,05$) ve dışsallaştırma ($b=0,049$, $p<0,05$) davranış problemleriyle pozitif yönde ilişkilendirilmiş ve bu problemler üzerindeki etkilerinde KYM ve SBM aracılık rolü üstlenmemiştir. Buna karşın, aşırı korumacı ve izin verici tutumlar bu davranış problemlerini anlamlı bir şekilde yordamamıştır. Ayrıca, annelerin KYM'nin, aşırı korumacı ve izin verici ebeveynlik tutumları ile içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkide aracılık etkisi olmadığı bulunmuş; ancak SBM'nin aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile içselleştirme [$b=0,017$, standart hata (SH)=0,009, güven aralığı (GA): (0,003, 0,038)] ve dışsallaştırma [$b=0,012$, SH=0,007, GA: (0,001, 0,029)] davranış problemlerinde ve izin verici ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemi [$b=0,013$, SH=0,008, GA: (0,000, 0,033)] arasında aracılık etkisinde bulunduğu görülmüştür.

Sonuç: Bu çalışma, ebeveynlik tutumları ve özelliklerinin çocukların ruh sağlığı üzerindeki önemli rolünü vurgulamakta, ebeveynlerin etkili ve olumlu ebeveynlik yaklaşımlarını benimsemeleri için pratik müdahalelerin gerekliliğini belirtmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn tutumları, çocukluk çağı davranış problemleri, ebeveyn mükemmeliyetçiliği, erken çocukluk dönemi

Objectives: This study examines the mediating role of maternal perfectionism in the relationship between maternal parenting styles and children's internalizing and externalizing behavior problems.

Materials and Methods: The sample consists of 271 mothers with children aged 3-6 years. Participants were asked to complete a sociodemographic information form, the Parenting Attitude Scale, the Hacettepe Mental Adaptation Scale, and the Multidimensional Perfectionism Scale, and the data were collected online.

Results: According to the findings of the analysis conducted to test the main hypothesis of the study, democratic parenting negatively predicted internalizing ($b=-0.117$, $p<0.05$) and externalizing ($b=-0.076$, $p<0.05$) behavior problems. The mother's self-oriented perfectionism (SOP) and socially prescribed perfectionism (SPP) did not mediate these relationships. Authoritarian parenting was positively associated with internalizing ($b=0.046$, $p<0.05$) and externalizing ($b=0.049$, $p<0.05$) behavior problems, and SOP and SPP did not mediate their effects on these problems. On the other hand, overprotective and permissive attitudes did not significantly predict these behavior problems. In addition, it was found that mothers' SOP did not mediate the relationship between overprotective and permissive parenting attitudes and internalizing and externalizing behavior problems; however, SPP mediated the relationship between overprotective parenting attitudes and internalizing

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Simay Yılmaz, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Doktora Programı, İstanbul, Türkiye

E-posta: syilmaz25@ku.edu.tr **ORCID:** orcid.org/0000-0003-3307-4754

Geliş Tarihi/Received: 04.11.2024 **Kabul Tarihi/Accepted:** 11.12.2024 **Yayınlanma Tarihi/Publication Date:** 11.11.2025

Atıf/Cite this article as: İnce M, Akçınar B, Yılmaz S. The mediating role of parental perfectionism in the relationship between parenting styles and child behavior problems. Türk J Child Adolesc Ment Health. 2025;32(3):147-57

Copyright© 2025 Yazar. Türkiye Çocuk ve Gençlik Psikyatrisi Derneği adına Galenos Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 (CC BY-NC-ND) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmış, açık erişimli bir makaledir.

ABSTRACT

[$b=0.017$, standard error (SE)=0.009, confidence interval (CI): (0.003, 0.038)] and externalizing behavior problems [$b=0.012$, SE=0.007, CI: (0.001, 0.029)] and between permissive parental attitude and internalizing behavior problem [$b=0.013$, SE=0.008, CI: (0.000, 0.033)].

Conclusion: This study highlights the significant role of parenting attitudes and characteristics on children's mental health and emphasizes the necessity for practical interventions to encourage parents to adopt effective and positive parenting approaches.

Keywords: Parental attitudes, behavioral problems of childhood, parental perfectionism, early childhood

Giriş

Erken çocukluk dönemi bireylerin ilerideki hayatlarına temel oluşturacak nitelikte olan kritik bir dönemdir.¹ Bu dönemde çocuk öğrenmeye oldukça açıktır, çevresiyle olan etkileşimlerden çıkarımlar edinmekte ve kişiliğinin tohumlarının atıldığı hızlı bir gelişim sürecinden geçmektedir.² Çocuğun sağlıklı bir şekilde yetişmesinde ve kişilik yapısının oluşmasında ebeveynlerin sergiledikleri tutum ve yaklaşımların büyük önemi vardır.³

Baumrind⁴ ebeveyn tutumlarını izin verici, otoriter ve demokratik olmak üzere üç kategoride incelerken, Maccoby ve Martin⁵ kabul/duyarlılık ve kontrol/talep boyutlarıyla geliştirerek dört tutum tanımlamıştır: Demokratik, otoriter, izin verici ve ihmalkar. Bu çalışmada Batı kültüründe sık karşılaşılmayan fakat Türk kültüründe ebeveynlerin sıkça uyguladığı görülen ebeveyn tutumları arasında yer alan aşırı koruyucu ebeveyn tutumu da incelenmiştir.^{6,7} Demokratik tutumda, ebeveynler yüksek kabul ve kontrol ile çocuğun özerkliğini teşvik ederken, otoriter tutumda düşük kabul ve yüksek kontrol ile disiplin uygulamaktadırlar. İzin verici tutum düşük kontrol ile fazla özgürlük tanır, bu da zayıf duygu düzenlemeye yol açabilmektedir. İhmalkar ebeveyn tutumunda ise ebeveynler çocuklarına düşük kabul/duyarlılık ve düşük kontrol/talep göstermektedirler.⁸ Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile yetiştirilen çocuklar ise girişimcilikten yoksun, çekingen ve sürekli olarak başkasının desteğini arayarak gelişen çocuklar olabilmektedirler.⁹ Bu kapsamda belirli tür ebeveyn tutumlarını gösteren ebeveynlerin çocuklarında içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerinin daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir.¹⁰

Çocuklardaki davranış problemlerini tanımlarken ilk kez Achenbach ve Edelbrock¹¹ içselleştirme ve dışsallaştırma terimlerini kullanmışlardır. İçselleştirme davranış problemleri; yüksek denetimli olarak belirtilen içe kapanıklık, korku, kaygı, üzüntü, anksiyete, depresyon, sosyal geri çekilme davranışları olarak tanımlanmaktadır.^{11,12} Dışsallaştırma davranış problemleri, düşük denetimli olarak belirtilen aşırı hareketlilik, düşük dürtü kontrolü, uyumsuzluk, agresyon, akranlara karşı saldırganlık, karşı gelme, yıkıcı davranışlar ve öfke nöbetleri gibi davranışlar olarak tanımlanmaktadır.^{11,12} Küçük çocuklardaki içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri için belirli ebeveyn özelliklerinden söz edilmektedir. Buna göre içselleştirme davranış problemlerinin yordayıcısı olan ebeveyn özellikleri arasında; etkisiz ebeveynlik yöntemlerinin kullanılması, ebeveyn stresi, ebeveyn psikopatolojisi, düşük sosyal destek yer alırken; dışsallaştırma davranış problemlerinin yordayıcısı olan ebeveyn özellikleri; olumsuz ebeveyn tutumlarına sahip olması (sert disiplin yöntemleri, zorlayıcı ebeveynlik yaklaşımları),

ebeveynin stres yaşaması, ebeveyn psikopatolojisi, düşük aile işlevselliği olarak belirtilmiştir.¹³

Ebeveynlerin çocuklarına olan yaklaşımlarında gösterdikleri mükemmeliyetçi tutumlarında çocukların davranış problemleri göstermesinde etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin çocuklardaki kaygı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi davranış problemleri kapsamına giren sorunlara sebep olduğu görülmüştür.¹⁴⁻¹⁶ Bu kısımda ele alınan mükemmeliyetçilik kavramı ise pek çok araştırmacı ve kuramcının ortaklaştığı noktada; kişinin kendisine gerçekçi olmayan yüksek standartlar koyması, bu standartlara sıkı sıkıya bağlı kalması ve öz değerini bu standartlara ulaşmak üzerinden tanımlaması olarak ele alınmaktadır.¹⁷ Hewitt ve Flett,¹⁸ mükemmeliyetçiliği üç bileşene ayırmaktadır: Kendine yönelik mükemmeliyetçilik (KYM), başkasına yönelik mükemmeliyetçilik (BYM) ve sosyal olarak belirlenen mükemmeliyetçilik (SBM). KYM, bireyin kendisi için yüksek standartlar belirleyip davranışlarını katı şekilde değerlendirmesini; BYM, kişinin başkalarından mükemmellik beklemesini; SBM ise başkaları tarafından belirlenen standartlara ulaşma beklentisini tanımlamaktadır.

Okul öncesi döneme denk gelen erken çocukluk çağında çocuğun gösterdiği davranış problemlerinin farkında olunması, bunlara neden olabilecek faktörlerin bulunması ve buna yönelik tedbirlerin alınması kritik öneme sahiptir.¹⁹ Çocuğun yaşı ilerledikçe davranış problemleri daha kalıcı ve tedavisi zor hale gelebilmektedir. Bu açıdan koruyucu ve risk faktörlerinin erken aşamada fark edilmesi büyük önem taşımaktadır.²⁰ Bu bilgiler ışığında alanyazında ebeveyn tutumları, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkilerin ayrı ayrı ele alındığı çalışmalara rastlanırken ebeveyn tutumları ile çocuklardaki davranış problemleri ilişkisinde ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin aracılık etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda incelenen alanyazına dayanarak aşağıdaki hipotezler ele alınmıştır:

• **Hipotez 1:** Annelerin ebeveyn tutumları ile çocuklardaki içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri arasında ilişki bulunmaktadır.

• **Hipotez 2:** Annelerin ebeveyn tutumları ile çocuklarındaki içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçiliğin alt boyutları aracı etkiye sahiptir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri ile ulaşılan 3-6 yaş arası çocuğa sahip olan 271 anne oluşturmaktadır. Bu araştırmanın işleme

kriterleri 3-6 yaş arası çocuğa sahip olmak ve 18 yaşından büyük olmak; dışlama kriterleri ise katılımcı annelerin herhangi bir psikiyatrik tanıya sahip olmaları, devam eden bir psikiyatrik ilaç kullanımları olması olarak belirlenmiştir. Çalışmaya katılan gönüllü katılımcılar sırasıyla bilgilendirilmiş onam formu, sosyodemografik bilgi formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğini doldurmuşlardır.

Bu çalışma için FMV Işık Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (karar no: 2023/02, tarih: 27.01.2023). Katılımcılar çalışmanın içeriği hakkında bilgilendirilmiştir ve Helsinki Bildirgesi doğrultusunda çalışmaya katılmayı onayladıklarına dair onam vererek ankete katılım göstermişlerdir.

Veri Toplama Araçları

• **Ebeveyn Tutum Ölçeği:** Demir ve Şendil⁶ tarafından geliştirilen ölçek, 2-6 yaş arası çocuk sahibi ebeveynlerin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarını ölçer. Ölçekte demokratik tutumu ölçen 17 madde, otoriter tutumu ölçen 11 madde, aşırı koruyucu tutumu ölçen 9 madde ve izin verici tutumu ölçen 9 madde bulunmaktadır. Dört alt boyutun herhangi birinden alınan yüksek puan, ebeveyn tarafından yüksek puan alınan ebeveyn tutumunun benimsendiğini ifade etmektedir.⁶ Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach alfa değerleri; demokratik tutum için 0,86, otoriter tutum için 0,91, aşırı koruyucu tutum için 0,83 ve izin verici tutum için 0,80 olarak bulunmuştur.

• **Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği:** Gökler ve Öktem²¹ tarafından çocuklardaki davranış problemlerini ve ruhsal uyumu ölçmek için geliştirilmiştir. İçselleştirme, dışsallaştırma ve diğer sorunlar olmak üzere üç alt boyut ve 32 maddeden oluşur. Üçlü Likert tipi ile puanlanır ve yüksek puan davranış problemlerinin varlığını işaret eder. İlk 24 madde içselleştirme-dışsallaştırma sorunlarını, sonraki 7 madde diğer davranış problemlerini (kekemelik, tik vb.) değerlendirir. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizi sonucunda tüm ölçeğin Cronbach alfa değerleri 0,79, içselleştirme alt boyutu 0,69, dışsallaştırma alt boyutu 0,70 olarak bulunmuştur.

• **Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği:** Hewitt ve Flett¹⁸ tarafından geliştirilen ve Oral²² tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek, KYM, BYM ve SYM olmak üzere üç alt boyuttan oluşur. Ölçekte toplam 44 madde yer alır. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach alfa değerleri KYM için 0,83, BYM için 0,50, SBM için 0,76 bulunmuştur ve BYM alt boyutu düşük güvenilirlik katsayısı nedeniyle analizlere dahil edilmemiştir.

İstatistiksel Analiz

Çalışmamızda toplanan verileri analiz etmek için SPSS 23 programı kullanılmıştır. İlk olarak, normallik varsayımının ihlal edilip edilmediğini belirlemek için değişkenlerin frekans,

ortalama, çarpıklık, basıklık değerleri ile sürekli değişkenlerin standart sapmaları incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık puanlarının +3 ve -3 aralığının dışında olup olmadığı kontrol edilmiştir²³ ve tüm değişkenlerin normal aralıkta olduğu tespit edilmiştir. Annelerin ebeveyn tutumları yordayıcı değişken ve çocuklardaki içselleştirme-dışsallaştırma davranış problemleri de yordanan değişken olarak ele alınmıştır. Yordanan değişken ile anlamlı ilişkiye sahip sosyodemografik değişkenleri tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır ve yordayıcı değişkeni olan ebeveyn tutumlarının yordanan değişken olan içselleştirme-dışsallaştırma davranış problemlerini, annelerin mükemmeliyetçi tutumlarının aracı rolü etkisinde nasıl yordadığını araştırmak için PROCESS Macro Model 4 ile aracı etki analizleri yapılmıştır. Bootstrap yöntemi ile örneklem sayısı 5000'e yükseltilerek oluşturulan modellerdeki etkilerin anlamlılığı %95 güven aralığı (GA) temel alınarak analiz edilmiştir. Ebeveyn tutumu ile içselleştirme-dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Ebeveyn tutumunun KYM'ye (a¹ yolu) ve SBM'ye (a² yolu) etkisi, KYM'nin (b¹ yolu) ve SBM'nin içselleştirme-dışsallaştırma davranış problemlerine etkisi (b² yolu), KYM ve SBM (c' yolu) dahil edildiğinde ebeveyn tutumunun içselleştirme-dışsallaştırma davranış problemlerine etkisi ve ebeveyn tutumunun içselleştirme-dışsallaştırma davranış problemlerine olan toplam etkisini (c yolu) ile ifade edilmiştir. P değerinin <0,05 olduğu analizler istatistiksel açıdan anlamlı olarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Örneklem

Katılımcıların %97,8'inin (n=265) evli, %97,8'inin (n=265) partneriyle beraber olduğu görülürken; %31,8'i (n=86) lise ve altı eğitim seviyesine; %54,6'sı (n=148) lisans eğitim seviyesine ve %13,7'si (n=37) lisansüstü eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %50,9'u (n=138) çalışmaktayken %49,1'i (n=133) çalışmamaktadır. Katılımcıların çoğunluğu orta gelir seviyesine (%85,6; n=232) ve iki çocuğa (%42,8; n=116) sahiptir.

Katılımcıların çocukları ile ilgili verilerde çocukların yaş dağılımlarına bakıldığında ise %20,7'sinin (n=56) 3, %30,6'sının (n=83) 4, %48,7'sinin (n=132) ise 5 yaşında olduğu görülmüştür. Çocukların çoğunluğunun (%56,1; n=152) erkek olduğu ve okula gittiği (%88,6; n=240), okula gidenlerin ise çoğunluğunun ana sınıfına gittiği (%64,2; n=154) görülmüştür. Sosyodemografik formda çocuğun sahip olduğu herhangi bir psikiyatrik tanı olup olmadığı, varsa bu tanının ne olduğu öz bildirime dayalı olarak sorulmuştur ve formdaki yanıtlara göre çocukların çoğunluğunda (%98,9; n=268) herhangi bir psikiyatrik tanı bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın Ana Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizleri

Araştırmanın ana değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 1'deki korelasyon analizlerine göre, demokratik ebeveyn tutumu ile içselleştirme ($r=-0,277$, $p<0,01$) ve dışsallaştırma ($r=-0,188$, $p<0,01$) davranış problemleri arasında düşük düzeyde negatif; KYM ile arasında düşük düzeyde pozitif ilişki ($r=0,212$, $p<0,01$) bulunmaktadır. Otoriter ebeveyn tutumu, içselleştirme ($r=0,137$, $p<0,05$) ve dışsallaştırma ($r=0,152$, $p<0,05$) ile pozitif ilişkilidir. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile SBM arasında düşük düzeyde pozitif ilişki ($r=0,209$, $p<0,01$) ve SBM ile içselleştirme ($r=0,206$, $p<0,01$) ve dışsallaştırma ($r=0,156$, $p<0,05$) arasında düşük düzeyde pozitif ilişkiler tespit edilmiştir.

Aracı Değişken Analizleri

Annenin ebeveyn tutumu ile çocuğun davranış problemleri arasındaki ilişkide anne mükemmeliyetçiliğinin aracı bir rolü olup olmadığını incelemek amacıyla aracı değişken analizi yapılmıştır. Bu analizde, bağımlı değişkenle anlamlı ilişki gösteren sosyodemografik değişkenleri belirleyerek potansiyel karıştırıcı değişkenleri tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre erkek cinsiyet dışsallaştırma problemlerinde [$t(269)=-2,991$, $p<0,05$], annenin düşük eğitim düzeyi ise içselleştirme problemlerinde [$t(269)=2,604$, $p<0,05$] etkili bulunmuştur. Bu değişkenler, bağımlı değişken üzerindeki etkilerini kontrol etmek amacıyla sahte değişken haline getirilerek modele kontrol değişkeni olarak alınmıştır.

Ebeveyn Tutumları ve Çocuk Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolünün İncelenmesi

Şekil 1'de görüldüğü üzere demokratik ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Demokratik ebeveyn tutumunun, annenin KYM'si üzerindeki etkisi anlamlıyken [a^1 yolu; $b=0,508$, standart hata (SH)=0,144, $t=3,525$, $p<0,001$, GA: (0,224, 0,792)]; SBM'si üzerindeki etkisi anlamlı değildir (a^2 yolu; $b=0-0,070$,

$p>0,05$). Annenin KYM'si içselleştirme davranış problemlerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamazken (b^1 yolu; $b=0,004$, $p>0,05$); SBM'si pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır [b^2 ; $b=0,041$, SH=0,015, $t=2,658$, $p<0,05$, GA: (0,011, 0,072)]. Demokratik ebeveyn tutumunun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır [c' yolu; $b=-0,117$, SH=0,026, $t=-4,441$, $p<0,001$, GA: (-0,065, -0,264)] ve total etkisi de benzer şekilde anlamlı bulunmuştur [c yolu; $b=-0,118$, SH=0,026, $t=-4,562$, $p<0,001$, GA: (-0,067, -0,266)]. Bootstrap analizi sonuçları ele alındığında, demokratik ebeveyn tutumunun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM [$b=0,002$, SH=0,006, GA: (-0,010, 0,013)] ve SBM'nin [$b=-0,003$, SH=0,005, GA: (-0,014, 0,005)] aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin ve toplam dolaylı aracılık etkisinin [$b_{\text{total}}=-0,001$, SH=0,008, GA: (-0,018, 0,014)] anlamsız olduğu görülmektedir. Demokratik tutum, içselleştirme davranışlarının %9'unu açıklarken ($r^2=0,096$, $p<0,001$), KYM ve SBM'nin eklenmesiyle bu oran %13'e yükselmiştir ($r^2=0,126$, $p<0,001$). Çocuk cinsiyeti ve anne eğitim düzeyi ise anlamlı bir etki göstermemiştir.

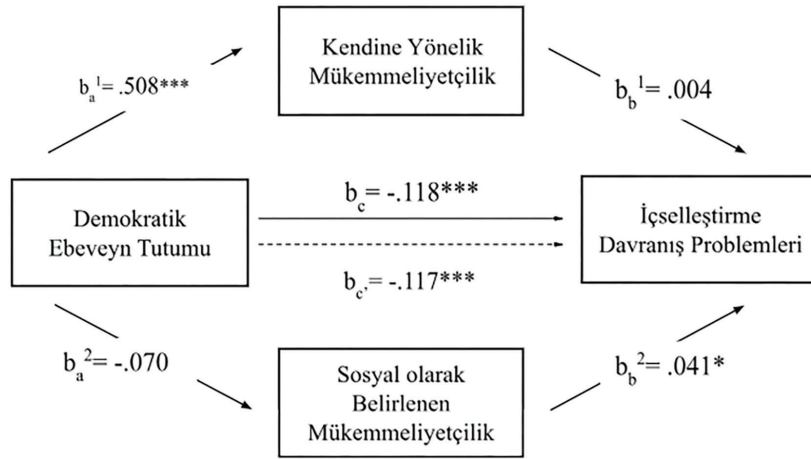
Demokratik ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Şekil 2'ye göre, demokratik ebeveyn tutumu annenin KYM'sini pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır [a^1 yolu; $b=0,508$, SH=0,144, $t=3,525$, $p<0,001$, GA: (0,224, 0,792)], ancak SBM üzerindeki etkisi anlamsızdır (a^2 yolu; $b=0,070$, $p>0,05$). Annenin KYM'sini dışsallaştırma üzerindeki etkisi anlamsızken (b^1 yolu; $b=0,002$, $p>0,05$), SBM'nin etkisi anlamlıdır [b^2 yolu; $b=0,033$, SH=0,015, $t=2,181$, $p<0,05$, GA: (0,003, 0,063)]. Demokratik ebeveyn tutumunun dışsallaştırma üzerindeki doğrudan etkisi [c' yolu; $b=-0,076$, SH=0,026, $t=-2,944$, $p<0,05$, GA: (-0,127, -0,025)] ve total etkisi anlamlıdır [c yolu; $b=-0,077$, SH=0,025, $t=-3,064$, $p<0,05$, GA: (-0,127, -0,028)]. Bootstrap analizi sonuçları ele alındığında, demokratik ebeveyn tutumunun dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM [$b=0,001$, SH=0,006, GA: (-0,011, 0,014)] ve SBM'nin [$b=-0,002$, SH=0,004, GA: (-0,011, 0,005)] aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin ve toplam dolaylı aracılık etkisinin [$b_{\text{total}}=-0,001$, SH=0,007, GA: (-0,016, 0,014)] anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Değişkenler arası korelasyon analizi bulguları

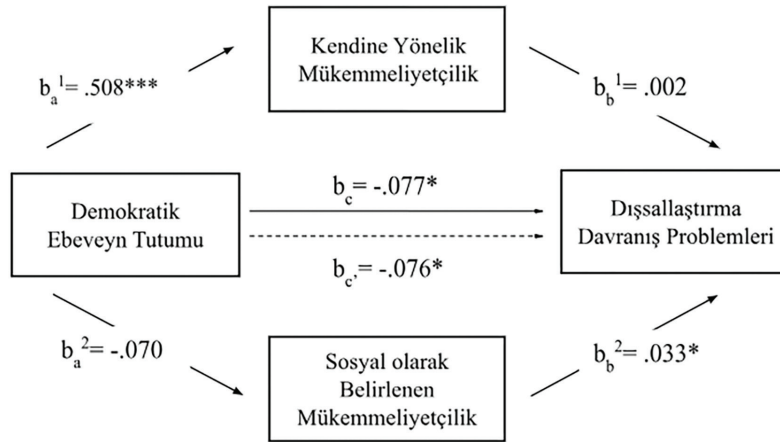
Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Demokratik	1							
2. Otoriter	-0,096	1						
3. Aşırı koruyucu	0,202**	0,231**	1					
4. İzin verici	0,023	0,662**	0,250**	1				
5. İçselleştirme	-0,277**	0,137*	0,009	0,070	1			
6. Dışsallaştırma	-0,188**	0,152*	0,104	0,032	0,450**	1		
7. KYM	0,212**	-0,064	0,098	-0,023	0,023	0,022	1	
8. SBM	-0,050	0,113	0,209**	0,116	0,206**	0,156*	0,371**	1

* $p<0,05$, ** $p<0,01$: İstatistiksel olarak anlamlı

KYM: Kendine yönelen mükemmeliyetçilik, SBM: Sosyal olarak belirlenen mükemmeliyetçilik

Şekil 1. Demokratik ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracı rolü

Şekil 2. Demokratik ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracı rolü

Demokratik tutum dışsallaştırma problemlerini %7 oranında açıklamakta ($r^2=0,073$, $p<0,001$), KYM ve SBM eklenince bu oran %9'a çıkmaktadır ($r^2=0,093$, $p<0,001$). Sonuç değişkeni üzerindeki etkisini kontrol etmek üzere modele ortak değişken olarak alınan çocuk cinsiyetinin etkisi anlamlı bulunurken [$b=1,079$, $SH=0,349$, $t=3,090$, $p<0,05$, GA: (0,391, 1,767)] anne eğitim düzeyinin etkisi anlamlı bulunmamıştır.

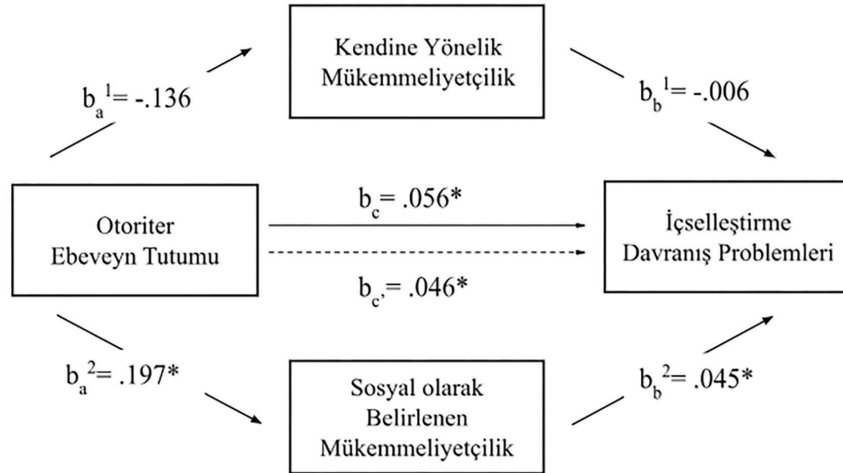
Otoriter ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini incelemek amacıyla çoklu aracı değişken analizi gerçekleştirilmiştir. Şekil 3'e göre, otoriter ebeveyn tutumunun annenin KYM'si üzerindeki etkisi anlamsızdır (a^1 yolu; $b=-0,136$, $p>0,05$), ancak SBM'sini pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır [a^2 yolu; $b=0,197$, $SH=0,096$, $t=2,053$, $p<0,05$, GA: (0,008, 0,386)]. KYM'nin içselleştirme davranış problemleri üzerindeki etkisi anlamsızken (b^1 yolu; $b=-0,006$, $p>0,05$),

SBM'nin etkisi anlamlıdır [b^2 yolu; $b=0,045$, $SH=0,016$, $t=2,818$, $p<0,05$, GA: (0,014, 0,076)]. Otoriter ebeveyn tutumunun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki doğrudan etkisi [c' yolu; $b=0,046$, $SH=0,023$, $t=1,981$, $p<0,05$, GA: (0,000, 0,092)] ve total etkisi [c yolu; $b=0,056$, $SH=0,023$, $t=2,406$, $p<0,05$, GA: (0,010, 0,144)] anlamlıdır. Bootstrap analizi sonuçları ele alındığında, otoriter ebeveyn tutumunun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM'nin [$b=0,001$, $SH=0,003$, GA: (-0,003, 0,007)] ve SBM'nin [$b=-0,009$, $SH=0,006$, GA: (-0,001, 0,024)] aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin ve toplam dolaylı aracılık etkisinin [$b_{total}=0,010$, $SH=0,007$, GA: (-0,001, 0,024)] anlamsız olduğu görülmektedir. Otoriter tutum, içselleştirme davranışlarını %5 oranında açıklarken ($r^2=0,046$, $p<0,001$), KYM ve SBM eklenince bu oran %8'e çıkmaktadır ($r^2=0,075$, $p<0,001$). Kontrol değişkeni olan çocuk cinsiyetinin etkisi anlamsızken, anne eğitim düzeyinin etkisi anlamlıdır [$b=0,856$, $SH=0,397$, $t=2,157$, $p<0,05$, GA: (0,075, 1,638)].

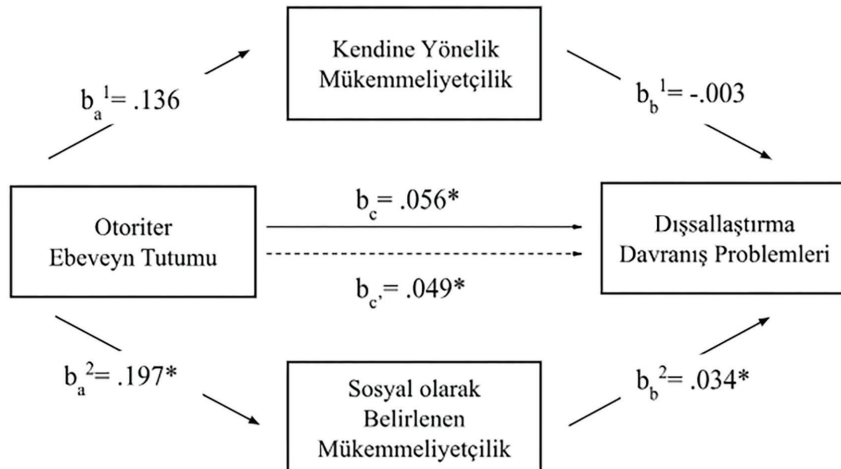
Otoriter ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Şekil 4'e göre, otoriter ebeveyn tutumunun annenin KYM'si üzerindeki doğrudan etkisi anlamsızken (a^1 yolu; $b=0,136$, $p>0,05$), SBM'sini pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır [a^2 yolu; $b=0,197$, $SH=0,096$, $t=2,054$, $p<0,05$, GA: (0,008, 0,386)]. Annenin KYM'sinin dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki etkisi anlamsız (b^1 yolu; $b=-0,003$, $p>0,05$), ancak SBM'nin etkisi anlamlıdır [b^2 yolu; $b=0,034$, $SH=0,015$, $t=2,189$, $p<0,05$, GA: (0,003, 0,064)]. Otoriter ebeveyn tutumunun dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki doğrudan etkisi [c' yolu; $b=0,049$, $SH=0,023$, $t=2,170$, $p<0,05$, GA: (0,005, 0,093)] ve total etkisi [c yolu; $b=0,056$, $SH=0,022$, $t=2,507$, $p<0,05$, GA: (0,012, 0,099)] anlamlıdır. Bootstrap analizi sonuçları ele alındığında, otoriter ebeveyn tutumunun dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM'nin [$b=0,000$,

$SH=0,002$, GA: (-0,004, 0,006)], SBM'nin ($b=0,007$, $SH=0,005$, GA: (-0,001, 0,017)] aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin ve toplam dolaylı aracılık etkisinin [$b_{\text{total}}=0,007$, $SH=0,006$, GA: (-0,003, 0,019)] anlamsız olduğu görülmektedir. Otoriter tutum dışsallaştırma davranışlarını %6 oranında açıklarken ($r^2=0,062$), KYM ve SBM eklenince bu oran %8'e çıkmaktadır ($r^2=0,080$). Kontrol değişkeni olan çocuk cinsiyetinin etkisi anlamlıyken [$b=1,049$, $SH=0,352$, $t=2,977$, $p<0,01$, GA: (0,355, 1,742)]; anne eğitim düzeyinin etkisi anlamsızdır.

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Şekil 5'te, aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun annenin KYM'si üzerindeki doğrudan etkisi anlamsızken (a^1 yolu; $b=0,294$, $p>0,05$), SBM'sini pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır [a^2 yolu; $b=0,331$, $SH=0,120$, $t=2,767$, $p<0,05$,

Şekil 3. Otoriter ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracılık rolü

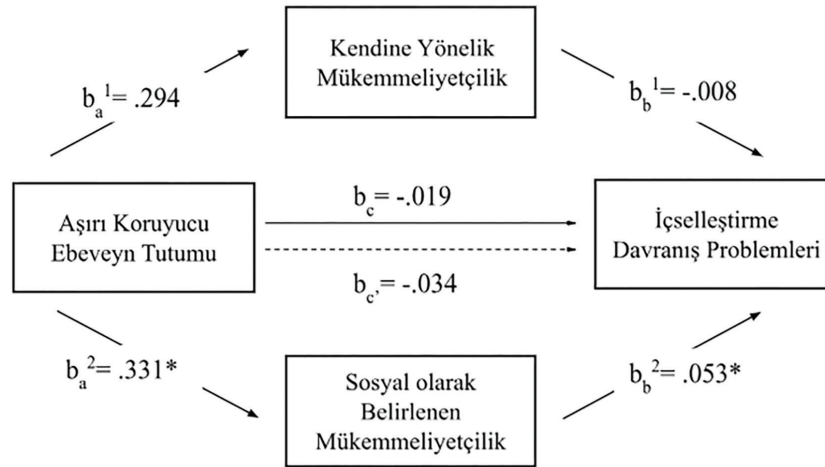

Şekil 4. Otoriter ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracılık rolü

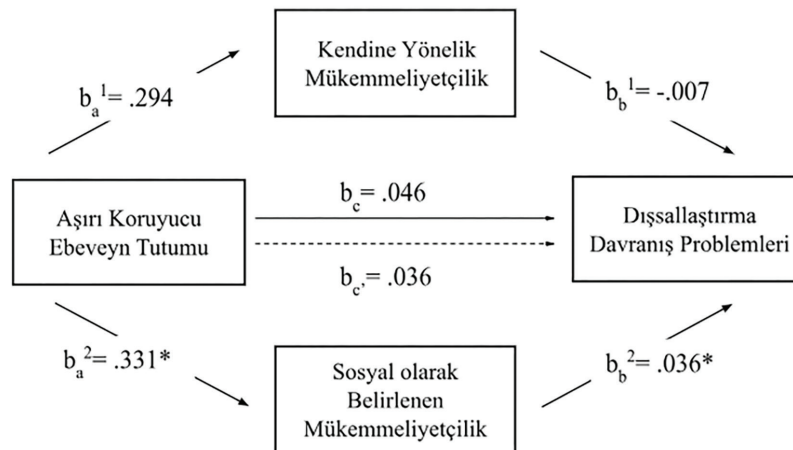
GA: (0,096, 0,567)]. Annenin KYM'sinin içselleştirme davranış problemleri üzerindeki etkisi anlamsız [b^1 yolu; $b=-0,008$, $p>0,05$], ancak SBM'sinin etkisi anlamlıdır [b^2 yolu; $b=0,053$, $SH=0,016$, $t=3,291$, $p<0,05$, GA: (0,021, 0,084)]. Aşırı koruyucu tutumun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki doğrudan etkisi [c' yolu; $b=-0,034$, $p>0,05$, GA: (-0,092, 0,024)] ve total etkisi [c yolu; $b=-0,019$, $p>0,05$, GA: (-0,077, 0,039)] anlamsızdır. Bootstrap analizi sonuçları ele alındığında, aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin [$b=-0,003$, $SH=0,004$, GA: (-0,013, 0,005)] anlamsız olduğu görülürken SBM'nin [$b=0,017$, $SH=0,009$, GA: (0,003, 0,038)] aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Modeldeki toplam dolaylı aracılık etkisinin de anlamlı olduğu görülmüştür [$b_{total}=0,015$, $SH=0,009$, GA: (0,000, 0,035)]. Varyans analizi, aşırı koruyucu tutumun içselleştirme davranışlarını %3 oranında açıkladığını ($r^2=0,027$) ve KYM ile SBM eklenince bu oranın %7'ye çıktığını ($r^2=0,066$)

göstermektedir. Kontrol değişkeni olan çocuk cinsiyetinin etkisi anlamsızken anne eğitim düzeyinin etkisi anlamlı bulunmuştur [$b=0,930$, $SH=0,415$, $t=2,240$, $p<0,05$, GA: (0,112, 1,748)].

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Şekil 6'da aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun annenin KYM'si üzerindeki doğrudan etkisi anlamsızken (a^1 yolu; $b=0,294$, $p>0,05$), SBM'sini pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır [a^2 yolu; $b=0,331$, $SH=0,120$, $t=2,766$, $p<0,05$, GA: (0,096, 0,567)]. Annenin KYM'sinin dışsallaştırma üzerindeki etkisi anlamsız (b^1 yolu; $b=-0,007$, $p>0,05$), SBM'nin etkisi anlamlıdır [b^2 yolu; $b=0,036$, $SH=0,015$, $t=2,364$, $p<0,05$, GA: (0,006, 0,067)]. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun dışsallaştırma davranış problemi üzerindeki doğrudan etkisinin (c' yolu; $b=0,036$, $p>0,05$, GA: [-0,020, 0,092]) ve total etkisinin [c yolu; $b=0,046$, $p>0,05$, GA: (-0,010, 0,102)] anlamsız olduğu bulunmuştur. Bootstrap analizi

Şekil 5. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracı rolü

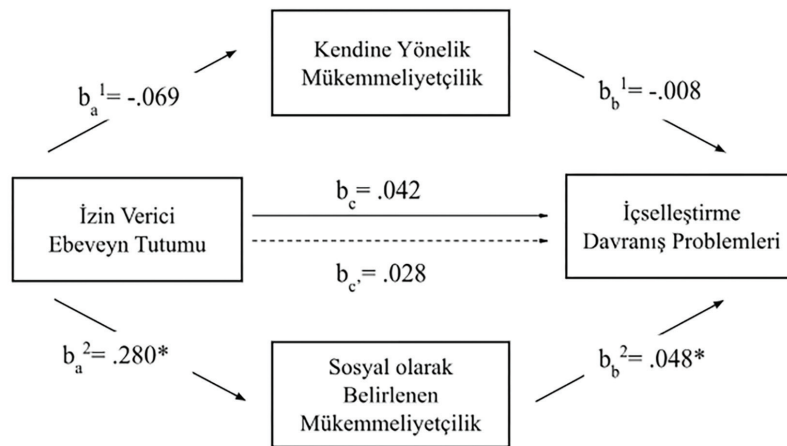
Şekil 6. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracı rolü

sonuçları ele alındığında, aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin [$b=-0,002$, $SH=0,004$, $GA: (-0,012, 0,005)$] anlamsız olduğu görülürken SBM'nin aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin [$b=0,012$, $SH=0,007$, $GA: (0,001, 0,029)$] anlamlı olduğu bulunmuştur. Modeldeki toplam dolaylı aracılık etkisinin ise anlamsız olduğu görülmüştür [$b_{\text{total}}=0,010$, $SH=0,007$, $GA: (-0,002, 0,026)$]. Varyans analizi, aşırı koruyucu tutumun dışsallaştırmayı %6 oranında açıkladığını ($r^2=0,055$) ve KYM ile SBM eklenince %7'ye çıktığını ($r^2=0,069$) göstermektedir. Kontrol değişkeni olarak çocuk cinsiyetinin etkisi anlamsız; anne eğitim düzeyinin etkisi ise anlamlı bulunmuştur [$b=1,130$, $SH=0,356$, $t=3,179$, $p<0,01$, $GA: (0,430, 1,830)$].

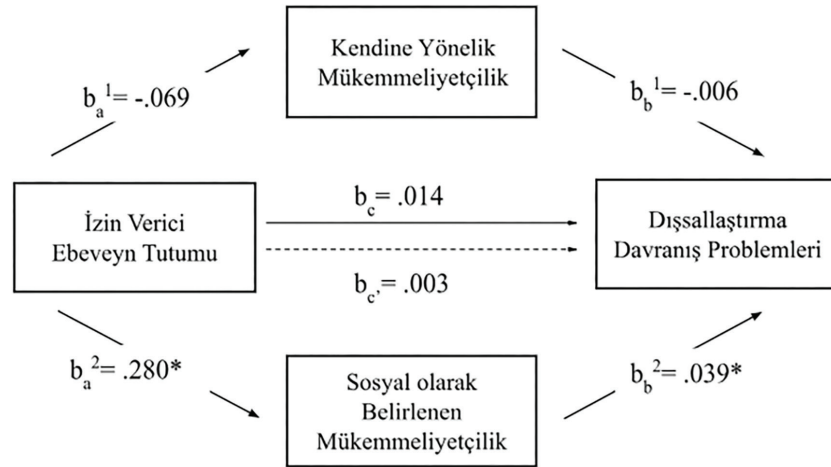
İzin verici ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Şekil 7'de izin verici ebeveyn tutumunun KYM üzerindeki doğrudan etkisi anlamsızken (a^1 yolu; $b=-0,069$, $p>0,05$), SBM'sini pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır (a^2 yolu; $b=0,280$, $SH=0,126$, $t=2,231$, $p<0,05$, $GA: (0,033, 0,527)$). KYM'nin içselleştirme üzerindeki etkisi (b^1 yolu; $b=-0,008$, $p>0,05$) anlamsız, SBM'nin etkisi ise anlamlıdır [b^2 yolu; $b=0,048$, $SH=0,016$, $t=2,979$, $p<0,05$, $GA: (0,016, 0,079)$]. İzin verici tutumun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki doğrudan etkisi [c' yolu; $b=0,028$, $p>0,05$, $GA: (-0,032, 0,089)$] ve toplam etkisi [c yolu; $b=0,042$, $p>0,05$, $GA: (-0,018, 0,103)$] anlamsızdır. Bootstrap analizi sonuçları ele alındığında, izin verici ebeveyn tutumunun içselleştirme davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin anlamsız [$b=0,001$, $SH=0,003$, $GA: (-0,004, 0,007)$], SBM aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin [$b=0,013$, $SH=0,008$, $GA: (0,000, 0,033)$] ise anlamlı olduğu görülmektedir. Modeldeki toplam dolaylı aracılık

etkisinin de anlamlı olduğu görülmüştür [$b_{\text{total}}=0,014$, $SH=0,008$, $GA: (0,000, 0,032)$]. Varyans analizi, izin verici tutumun içselleştirmeyi %3 ($r^2=0,032$) oranında açıkladığını, KYM ve SBM eklenince %6'ya ($r^2=0,064$) çıktığını göstermektedir. Çocuk cinsiyetinin etkisi anlamsızken anne eğitim düzeyinin etkisi anlamlı bulunmuştur [$b=0,837$, $SH=0,401$, $t=2,087$, $p<0,05$, $GA: (0,048, 1,627)$].

İzin verici ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkiye KYM ve SBM'nin aracılık etkisini görmek üzere modele iki adet aracı değişken ataması yapılarak çoklu aracı değişken analizi yapılmıştır. Şekil 8'de izin verici ebeveyn tutumunun KYM üzerindeki doğrudan etkisi anlamsızken (a^1 yolu; $b=-0,069$, $p>0,05$), SBM'yi pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır [a^2 yolu; $b=0,280$, $SH=0,126$, $t=2,231$, $p<0,05$, $GA: (0,033, 0,527)$]. KYM'nin dışsallaştırma üzerindeki etkisi (b^1 yolu; $b=-0,006$, $p>0,05$) anlamsız, SBM'nin etkisi ise anlamlıdır [b^2 yolu; $b=0,039$, $SH=0,016$, $t=2,503$, $p<0,05$, $GA: (0,008, 0,070)$]. İzin verici tutumun dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki doğrudan etkisi [c' yolu; $b=0,003$, $p>0,05$, $GA: (-0,056, 0,062)$] ve toplam etkisi [c yolu; $b=0,014$, $p>0,05$, $GA: (0,040, 0,073)$] anlamsızdır. Bootstrap analizi sonuçları ele alındığında, izin verici ebeveyn tutumunun dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki etkisinde KYM aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin [$b=0,000$, $SH=0,003$, $GA: (-0,005, 0,006)$], SBM aracılığıyla meydana gelen dolaylı etkinin [$b=0,011$, $SH=0,007$, $GA: (0,000, 0,028)$] ve modeldeki toplam dolaylı aracılık etkisinin ise anlamsız olduğu görülmüştür [$b_{\text{total}}=0,011$, $SH=0,007$, $GA: (0,001, 0,028)$]. Varyans analizi, izin verici tutumun dışsallaştırmayı %4 ($r^2=0,041$) oranında açıkladığını, KYM ve SBM eklenince %6'ya ($r^2=0,064$) çıktığını göstermektedir. Çocuk cinsiyetinin etkisi anlamlıyken [$b=1,085$, $SH=0,356$, $t=3,048$, $p<0,05$, $GA: (0,384, 1,786)$] anne eğitim düzeyinin etkisi ise anlamsızdır.

Şekil 7. İzin verici ebeveyn tutumu ile içselleştirme davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracı rolü

Şekil 8. İzin verici ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemleri arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik boyutlarının aracı rolü

Tartışma

Bu çalışmada, farklı ebeveyn tutumlarının çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri üzerindeki etkileri, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin aracılık rolü çerçevesinde incelenmiştir. Bu bağlamda, t-test sonuçlarına göre anlamlı çıkan anne eğitim düzeyi ve cinsiyet gibi demografik değişkenler, aracı modelde kovaryans değişken olarak eklenmiş ve karıştırıcı değişkenlerin kontrol edilmesi sağlanmıştır. Çalışmanın sonuçları, demokratik ebeveyn tutumunun çocukların içselleştirme ve dışsallaştırma problemlerini azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmanın bulguları ile tutarlı olarak, alanyazın incelendiğinde demokratik ebeveyn tutumunun çocuklar üzerinde olumlu duygusal ve davranışsal etkileri olduğunu gösteren araştırmalar olduğu görülmektedir.¹⁰ Bu anlamda çalışmamızın bulguları ile tutarlı olarak demokratik ebeveyn tutumunun çocuklardaki içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleriyle negatif yönde ilişkili olduğu alanyazında da desteklenmektedir.^{24,25} Araştırmada yürütülen aracı etki analizine göre demokratik ebeveyn tutumunun içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleriyle olan ilişkisinde KYM ve SBM'nin aracılık etkisinin olmadığı görülmüştür. Demokratik ebeveynliğin çocuklara destekleyici bir ortam sunarak duygusal gelişimlerini desteklediği bilinirken KYM ve SBM'nin bu ilişkide aracılık yapmaması, demokratik ebeveyn tutumunun çocuklar üzerindeki doğrudan etkisinin daha güçlü olduğunu düşündürmektedir.

Otoriter ebeveyn tutumu ile içselleştirme ve dışsallaştırma arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yapılmış diğer çalışmalarda otoriter ebeveyn tutumuna sahip anne ve babaların çocuklarının semptomatik sorunlar yaşadığı, kendine ve başkalarına yönelik riskli davranışlar aldığı, yaşamsal işlevselliklerinin etkilendiği ve ilerideki ruhsal sağlıklarının olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür.¹⁹ Otoriter ebeveyn tutumu çocuklardaki anksiyete, sosyal geri çekilme gibi içselleştirme davranış problemleriyle pozitif olarak ilişkili bulunurken erken

çocuklukta cezaya dayalı disiplin gören çocukların ileride daha fazla dışsallaştırma davranışı sergiledikleri görülmektedir.^{10,26,27} Araştırmada yürütülen aracı etki analizine göre otoriter ebeveyn tutumlarının içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleriyle olan ilişkisinde KYM ve SBM'nin aracılık etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu bulgu ebeveyn tarafından uygulanan disiplin ve yüksek beklentinin çocuklarda özerklik gelişimini sınırlandırabileceğini ve çocuklarda problem davranışların ortaya çıkmasına dolaylı yoldan değil doğrudan yol açabileceğini düşündürmektedir.

Aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları ile içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, literatürde bu ilişkileri destekleyen çalışmalar mevcuttur.^{25,28,29} Yürütülen aracı etki analizlerine göre, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumlarının çocukların davranış problemleriyle olan ilişkilerinde KYM aracılık etmezken, SBM'nin bu ilişkilere aracılık ettiği bulunmuştur. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun yüksek kontrolü ile SBM'nin başkaları tarafından belirlenen standartlara ulaşma çabasının bir araya gelmesiyle ebeveynin yüksek düzeyde kontrol ve baskısının ortaya çıkabileceği, bunun da çocuklardaki davranış problemleri üzerinde yordayıcı etkiye sahip olabileceği düşünülmüştür. İzin verici tutumda ise çocuğa karşı gösterilen düşük kontrol/talebin yine ebeveyn tarafından sergilenen SBM ile çocuğa çelişkili mesajlar verebileceği düşünülmüştür. Ebeveynin izin verici tutum ile ev içinde çocuğa sunmadığı sınırlar, kontrol uygulamaları; ebeveynin toplum ya da diğer önemli kişiler tarafından ortaya koyulduğu düşünülen standartlara uyma beklentisi ile çatışma yaratabileceği, bunun da çocuk için karışık sinyallere sebep olabileceği ve neticesinde davranış problemleri olarak ortaya çıkabileceği düşünülmüştür. Bu durumda, SBM'nin aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkide aracılık yapabileceği görülmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, ebeveyn tutumlarının çocukların davranış problemleri üzerindeki doğrudan etkilerini vurgulamasıyla

literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Demokratik ebeveyn tutumunun, çocukların içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerini azaltması, destekleyici ve özerklik temelli yaklaşımların çocukların ruh sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymaktadır. Bununla beraber, otoriter ebeveyn tutumunun içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerini artırıcı etkisinin belirlenmesi, kontrol ve disiplin temelli yöntemlerin çocukların duygusal ve davranışsal zorluklar deneyimlemesine etkisi olabileceğini işaret etmektedir. Bu sonuçlar, demokratik ve otoriter tutumların doğrudan etkilerinin anlaşılmasına dair literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Ayrıca, aşırı koruyucu ve izin verici tutumlarla çocukluk çağı davranış problemleri arasındaki ilişkide SBM'nin aracı bir rol üstlendiğinin görülmesi, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin çocuk gelişimindeki dolaylı etkilerini anlamaya yönelik yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bulgular genel hatları itibarıyla, ebeveynlik tutumlarının çocuk gelişimindeki önemini ortaya koyarken gelecekte kültüre özgü faktörlerin dikkate alındığı müdahale programlarının tasarlanması için önemli bir bakış açısı sunmaktadır.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, yalnızca annelerden veri toplanmıştır ve gelecek çalışmalarda babaların da çalışmaya dahil edilmesinin, ebeveyn popülasyonunu daha iyi temsil etmek adına önemli olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın, 3-6 yaş arası çocuklarla sınırlı kalması ve kesitsel bir çalışma olarak yürütülmesi sebebiyle bulgular okul öncesi dönemle ilgili fikir sunsa da, gelecek çalışmalarda daha geniş bir yaş aralığından veri alınması ve boylamsal bir tasarımla çalışma yürütülmesi önerilmektedir. Ayrıca, verilerin çevrim içi olarak toplanması ve öz bildirimle dayalı olmasından dolayı ebeveyn beyanlarının yanıltıcı olma riski de bir sınırlılık olarak ele alınabilmektedir.

Çalışmanın varyans analizi sonuçlarına göre açıklayıcılık düzeyinin her modelde düşük düzeyde olması çocuklardaki davranış problemlerini yalnızca ebeveyn tutumları ile açıklamanın yeterli olmayacağını ve bu ilişkilerin daha geniş bir perspektifte ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çocukların içselleştirme ve dışsallaştırma gibi davranış problemlerini açıklama noktasında çocuğun kişilik özellikleri, genetik faktörler, çocukluk çağı travma düzeyi, sosyal destek düzeyi, okul ortamı veya kültürel faktörlerin de göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir. Bununla paralel olarak, çalışmanın düşük açıklayıcılık oranları, ebeveyn tutumlarının ötesinde diğer faktörlerin de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu sayede, çocukların hem davranışsal gelişimini daha iyi açıklayabilecek hem de ebeveynlik yaklaşımlarının etkisini daha net şekilde gösterebilecek kapsamlı modellerin incelenebileceği düşünülmektedir.

Sonuç

Sonuç olarak, ebeveyn tutumlarının çocukların duygusal ve davranışsal gelişiminde önemli bir rol oynadığı ortaya konmuştur. Bu çalışmanın bulguları, ebeveynlerin demokratik

bir yaklaşım benimsemelerinin çocuklardaki davranış problemlerinin önlenmesine katkıda bulunabileceğini, bunun yanı sıra aşırı koruyucu ya da izin verici tutum benimsemelerinin de sosyal mükemmeliyetçiliği artırarak çocukların sağlıklı gelişimlerine zarar verebileceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, ebeveynlik tutumları hakkında kapsamlı bir rehberlik sağlanarak ebeveynlerin çocuklarına karşı daha demokratik ve destekleyici yaklaşım benimsemeleri ve geliştirmeleri çeşitli eğitim programları yardımıyla teşvik edilebilir. Ayrıca, klinik çalışmalarda ebeveyn tutumlarının gözlemlenmesi ve gerektiğinde psikoeğitim verilmesi, çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu tür önlemlerin, çocukların psikolojik iyi oluşunu ve genel gelişimlerini olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Etik

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için FMV Işık Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (karar no: 2023/02, tarih: 27.01.2023). Bu çalışma için FMV Işık Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (karar no: 2023/02, tarih: 27.01.2023).

Hasta Onayı: Katılımcılar çalışmanın içeriği hakkında bilgilendirilmiştir ve Helsinki Bildirgesi doğrultusunda çalışmaya katılmayı onayladıklarına dair onam vererek ankete katılım göstermişlerdir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: M.İ., B.A., Tasarım: M.İ., B.A., Veri Toplama veya İşleme: M.İ., Analiz veya Yorumlama: M.İ., B.A., S.Y., Literatür Arama: M.İ., S.Y., Yazan: M.İ., B.A., S.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

1. VanLandeghem K, Curtis D, Abrams M. Reasons and strategies for strengthening childhood development services in the healthcare system. Portland: National Academy for State Health Policy; 2002.
2. Gültekin Akduman G, Günindi Y, Türkoğlu D. Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi. 2015;8:673-683.
3. Şanlı D, Öztürk C. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. 2012;31-48.
4. Baumrind D. Effects of authoritative parental control on child behavior. Child Development. 1996;37:887-907.
5. Maccoby EE, Martin JA. Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In: Mussen PH, Hetherington EM, editors. Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development. New York: Wiley; 1983. p. 1-101.
6. Demir EK, Şendil G. Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). Türk Psikoloji Yazıları. 2008;11:15-25.
7. Yavuzer H. Çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi. 2022.
8. Estlein R. Parenting styles. Encyclopedia of Family Studies. 2016:1-3.

9. Ayhan H, Dodurgalı A, Köknel Ö, Yavuzer H, Kulaksızoglu A, Ekşi H. Çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları. İstanbul; Timaş Yayınları. 2010.
10. Moreno Méndez JH, Espada Sánchez JP, Gómez Becerra MI. Role of parenting styles in internalizing, externalizing, and adjustment problems in children. *Salud Ment.* 2020;43:73-84.
11. Achenbach TM, Edelbrock CS. The classification of child psychopathology: a review and analysis of empirical efforts. *Psychol Bull.* 1978;85:1275-1301.
12. Achenbach TM, Edelbrock CS. Behavioral problems and competencies reported by parents of normal and disturbed children aged four through sixteen. *Monogr Soc Res Child Dev.* 1981;46:1-82.
13. Holland ML, Malmberg J, Peacock GG. Emotional and behavioral problems of young children: effective interventions in the preschool and kindergarten years. Guilford Publications; 2017.
14. Affrunti NW, Geronimi EM, Woodruff-Borden J. Language of perfectionistic parents predicting child anxiety diagnostic status. *J Anxiety Disord.* 2015;30:94-102.
15. Doksat NG, Zengin HB, Doksat MK. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinde mükemmeliyetçilik ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. *Cukurova Med J.* 2018;43:581-588.
16. Güngör H, Buluş M. Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeyini öngörmedeki rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 2016;39:147-159.
17. Shafran R, Mansell W. Perfectionism and psychopathology: a review of research and treatment. *Clin Psychol Rev.* 2001;21:879-906.
18. Hewitt PL, Flett GL. Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *J Pers Soc Psychol.* 1991;60:456-470.
19. Akçınar B, Baydar N. Erken çocuklukta anne davranışlarının dışsallaştırma davranış problemleri ile ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 2018;17:454-470.
20. Calkins SD, Blandon AY, Williford AP, Keane SP. Biological, behavioral, and relational levels of resilience in the context of risk for early childhood behavior problems. *Dev Psychopathol.* 2007;19:675-700.
21. Gökler B, Öktem F. Bir gecekondulu ilkökulu öğrencilerinde ruhsal uyum taraması. *Toplum ve hekim.* 1985;36:24-27.
22. Oral M. The relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students test of diathesis-stress model of depression. 1999. (Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
23. Kalaycı Ş. SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Ankara, Turkey: Asil Yayın Dağıtım; 2010.
24. Alizadeh S, Talib MB, Abdullah R, Mansor M. Relationship between parenting style and children's behavior problems. *Asian Social Science.* 2011;7:195-200.
25. Williams LR, Degnan KA, Perez-Edgar KE, Henderson HA, Rubin KH, Pine DS, Steinberg L, Fox NA. Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence. *J Abnorm Child Psychol.* 2009;37:1063-1075.
26. Cole DA, Rehm LP. Family interaction patterns and childhood depression. *J Abnorm Child Psychol.* 1986;14:297-314.
27. Stormshak EA, Bierman KL, McMahon RJ, Lengua LJ. Parenting practices and child disruptive behavior problems in early elementary school. *Conduct Problems Prevention Research Group. J Clin Child Psychol.* 2000;29:17-29.
28. Bayer JK, Sanson AV, Hemphill SA. Parent influences on early childhood internalizing difficulties. *J Appl Dev Psychol.* 2006;27:542-559.
29. Kızılpınar SÇ, Çolak B, Atak FB, Öncü B. Ergenlerde anne baba tutumlarının içselleştirme ve dışsallaştırma bozuklukları ile ilişkisi. *Kriz Dergisi.* 2019;27:63-70.